

The image shows the front cover of an antique book. The cover is bound in dark green cloth with a central spine. The spine is decorated with four horizontal gold-tooled lines. The main cover area is covered in marbled paper with a pattern of large, irregular brown and tan spots, outlined by thin veins of blue and purple. The text is printed in gold on the spine.

Politikai
röpiratok.

184.

184
1695

HELYZETÜNK

FEKETE RÁMÁBA FOGLALT

T Ü K R E.

IRTA

BESZE JÁNOS.

BUDA-PEST, 1875.

Ára 4 kr. azaz : négy krajczár.

3.

BUDA-PEST. 1875.

NYOMATOTT KOCSI SÁNDORNÁL,

Országot, 39. szám.

L. 1. 172 007619 22

Dⁿ BALLAGI GÉZA.

Phoenix szárnyallása-e ez? vagy hatrú dalla jót akaró lelkemnek?
Majd meg válik.

Beköszöntő.

Adjon a jó Isten jobb napokat kedves
Keller Gáspár Öcsém!

Minthogy kedves jó Gáspárom a még élő barátim közül maga lakik legközelebb azon szentelt helyhez, hol a feltámadást várva hamvadoznak hajdani tevékenységemnek támaszai, tanúi s lelkem rokonai, ezen dicsőültek szellemei iránti hálás kegyelettel viseltetve, és így utódaik érdekébe, magát tisztelmem meg bizalmammal, midőn kezeibe küldöm ezen frissen sült 666 darab szellemi lepényemet, melyben maluzsa, és mandula helyett, a honszeretetlángjánál az ész rostájából kikapottogtatott kukoriczával kirakva amúgy Isten igazába, tehát magyarosan bebizonyítom mindenkinek, ki ezen fekete rámás tükörbe jól belénézni, és látni képes, — azt hogy — ha ezen önérdek, haszonlesés, és tévútra vezetett úgynevezett Centralisatio szédelgés, s vesztegetés okozta helyzetből, melyben a koldusbotot faragó képviseleti éretlenség silányított bennünket, magunkat ki nem ragadjuk, akkor békövetkezik a szakadatlan mindenféle executioi örök dobpergés gyászzenéjébe a hosszas nemzeti haldoklás, és a tősgyökér magyar fajnak enyészete! mitől Isten bennünket minden bűneink mellett is mentsen meg!

Igaz, hogy megmarad egynehány dúsgazdag család,

megmaradnak a nemzet elszegényedésén gyarapodott egynehány feleletre nem vonhatott hatalmasan kezelt ivadék, — igaz kényelmeskedni fognak a mostani pénzsükséget felhasználva 80, sőt 100 percentre nyomorítatók, s azon licitatiokat lesők, kik elég lelketlenek az ezer forintot érő el-exequáltat 100 frton alól is megvenni, szóval élni fognak a pióczák, a denevérek, a hullaevők, és a véresveritéken meg-poczakosodottak, — de ez szomorú vigasztalás.

Megmutatja ezen tükör, hogy ássa folytonosan a képvisleti kiskorúság egynehány évek óta sirját, a 800 éves harczias alkotmányos nemzetnek, — de megmutatja a módot is, hogy miképen lehetne még segíteni már is elviselhetetlen helyzetünkön.

De minthogy tollam perczegésenél mindig jobban biztam nyelvem pergésébe, azért, ha Isten éltet, majd annak idejében régi szokásom szerint a nagy piacon a Szt. Háromság statuája előtt, élőszóval majd elmondom mind azt is, a mi e tükör rámá jába bé nem fért, nagy a veszély, és így meg kell kondúlni az öreg harangnak, melyet még ugyan nem kell félrevern, de ébrestőleg már meg kell szólalnia.

Gáspár! egy szónak is száz a vége. Szűk időket élünk, azért minthogy a lepények darabjának csak megsütése magamnak is négy krajczáromba került, tehát szabott az ára mint a zsemlyének, és így 666 darab 2664 krt tészen.

De most jó vigyázzon mit mondok, nehogy hiba legyen a kréta körül, mert lehet, hogy egyet felir, kettőt törül, mit így kell érteni, mint következik:

Azon szegényebb sorsú barátinknak, kik a tavalyi adójokat le nem fűzethetvén, egyesegyedüli választási jogaiktul is elesnek, és pedig a legutóbbi törvény szerint, adja ingyen a példányokat, de úgy ám, hogy a mit a kompon elvesztettünk a réven megnyerhessük, vagyis, ha 200 példányt ingyen

adott, 400 példányt 6 krjával, vagy 200 8 krjával adjon, magára bízom, kiket taksáljon meg, aki győzi fűzesse.

Kollár Antal polgármester, és Pisuth orsz. képviselő Tekintetes úrakkak, mint utódimnak Collegai kegyeiletem jellelül tisztelet, és így ingyen példányokat vigyen nevembe.

Szent-Tamást, Vizivárost, Sz.-György-Mezőt se hagyja ki ezen könyvkereskedésből.

És most minyjokat kicsitül nagyig üdvözölvén, kívánom, hogy Isten Ő Szent Felsége áldást harmatozván szegény hazánk határra, kifogyhatatlan áldásbőségének esatornáit Esztergom felett nyissa meg.

örög jó barátja

Besze bácsi.

B é v e z e t é s ü l .

Hajjunk szót !

Akár merre jár s kel az ember ezen elprókátorosodott sensalos, s a bécsibank önkényétől függő, szegény kipióczázott hazában, uton útfélen ha két ember találkozik egymással, az egyik azonnal azt kérdi a másiktól, hogy ugyan mi lészen már vége ennek az elviselhetetlen helyzetnek? és vállatvonitva mind a kettő azt mondja, hogy én nem tudom — de azt tudom, hogy ez így nem maradhat, — török vagy szakad: változni kell a dolognak, másképen el kell vesznünk.

Bizony Csehül vagyunk, mondja az egyik.

Csehül akkor voltunk felel a másik, midőn Bach korszakában a cseh kelnek, Stuhlrichtereknek vándorlottak bé hozzánk, midőn a mostani adónak felét alig fűzettük, midőn még volt hitele az embernek, becse a jószágnak, midőn nem volt egy egész szeker terhét képező sok új törvényünk, de nem volt terhe súlyával bennünket agyonnyomó adósságunk, midőn akinek igazsága volt, könnyebben czélt is ért, midőn volt keresete a mesterembernek, midőn még eladhatta a gazda borát, búzáját, mert volt még mivel megvenni, midőn még zsellér ember is hizlalhatott egy-két süldőt, igen is ekkor voltunk csehül.

De most lelke rajta a ki oka, már nem csehül, de többségesen, igen képviselői többséges áldásosan vagyunk!

Odajuttatta ezen felében otthon mulatozó, s csak a napidjakat pontosan felvenni megjeleni szokott többség az országot, hogy Ghyczy Kálmán a jobb jövőt már csak a nemzet áldozatkészségétől várja minden ujabban ki gondolt adók mellett is.

Áldozni csak a képes, kinek van miből, kipióczáztatott nemzetünk, a nagy népcsalád fele naponta nyomorral küzdve tengődik, az ipar pang, a kereset hiányzik — miből áldozunk? az adóexecutiók keresetünk gyökeréig marják magukat, az egész Magyar-Osztrák államban nincsen több pénzjegy forgalomban, mint amennyit évenként követelnek tőlünk; így el kell zsibbadnunk, minek satnyulás, s pusztulás a vége.

Jövedelmi forrásokat nyitni. nem pediglen megsemmisíteni feladata a többségnek. Az egész nemzet összes jövedelmének egy negyede egyenes adóba, egy negyedénél több fogyasztási adóba sóért, dohányért, stempliért, accisért, átiratásokért, öröklésekért, sat. nyeletik el, mi még maradna azt a rosz kormányzás miatt az óriási uzsora nyeli el — tehát honnét és miből legyen kész áldozni a nemzet? — Szegény jóhiszemű Ghyczy! igenis Ghyczy, ha még miniszter maradand, esztendő múlva az országgyűlés előtt kényteleníteni fog magyarul azt ismételni, mit Plenner a Reichsráthba 1861 németül ezen szavakkal mondott: „Az előirányzott adóknak egy egész harmadát, a katonai végrehajtás leg-erélyesebb kezelése mellett se sikerült behajthatni“ csakhogy Ghyczy a harmad helyett alig ha felét nem kéntelenitetend kimondani.

De száz szónak is egy a vége, most az a kérdés:

Hogy jutottunk idáig?

Tulajdonképen, hogy habuczkolunk az örvényben ?

Miben gyökereznek bajaink ?

S hogy menekedhetnénk még ki ?

Ezen négy kérdést fogja ezen fekete rámába foglalt tükör annyira kisügároztatni, mennyire azt a 64 éves sok viszontagság homályosította agy, s sok szenvedés marta, de hazájáért, mégis lángolva ifjontan dobogó szívnek sikerülhet. Tehát a dologra.

Esméretlen úton eltéved az ember.

Hogy jutottunk hát idáig? — Ugy hogy a századokig utasításhoz szokottan országgyűlésezett nemzetnek tapogatózni kellett az 1848-ba oly váratlanul, s rohammal előnkbe gördített ösméretlen parlamentalis élet kezdetén.

De fájdalom! az újabb alkotmányosság hajnalán már egy roppant nagy hibát követett el a képviseleti életet még nem ösmérő nemzet, egy merényletet, mely e mai napig bosszulja magát.

Értsük meg jól ezen dolgot, mindenek előtt tudni kell azt, hogy minden úgynevezett civilizált nemzetnél, hol képviselet létezik, csak két párt van több színezetekkel — egyik a kormány pártja, másik az ellenzéki párt, ezen két párt szélső árnyéklatai képezik a középpontot a centrumot, kik béléltások szerint hol a kormánynyal, hol az ellenzékkel szavaznak; — de mi a képviseleti élet kiskorúságában, egy méltán nagy név dicső fénye által elragadtatva, túlbuzgal munkba már a választásoknál kítűztük a kibékülés bajnokának, a haza bölcsének Deák Ferencznek zászlóját, — és megalkottuk nagy többséggel a Deákpártot, ezt cselekedvén, mint-hogy Deák el nem vállalta a minisiterelnökséget, elvettük a kormánytól a pártot, s lón pártnélküli minisiteriumunk.

Hogy ezáltal nemcsak gyengítettük azonnal mindjárt keletkezésében a kormány tekintélyét, hanem feladtuk ezáltal a képviseleti rendszer életének egyedüli biztosítását, a minisiteri felelőséget is.

Hogy lehet ez? kérdezhetik olvasóink, hiszen minisiteriumunk felelős? — hiszen így az egész alkotmányosságunk nem egyébbb volna mint fábúl vaskarika?!

Bizonyra mondom, hogy a koronázott király szent esküjén kívül, még ez így marad nincsen más biztosításunk, mert tudni kell, hogy soha a minisiterium semmi fontosabb előterjesztést nem téssen a képviseleti testület elé, minek

előtte azt a Deákpárt Clubjának vagyis Conferentiájának jóváhagyás végett be nem mutatja, ez azt megrostálja — módosítja, és jóváhagyja, miből következik, hogy a mi az eleve történt jóváhagyás után indítványoztatik, és a már egyszer eleve helyeslett többség által törvényé emeltetik, azért a többség a ministereket soha feleletre nem vonja, nem vonhatja, mert maga tettét nem kárhoztathatja.

Igy jöttek létre a garantirozott családi vasutak, így köttettek az egymást követő nagy kölcsönök másod nevű külbankároknál, csak a sensalokat gazdagítva országos hitelünk megingatására, később majdnem végképeni hitel vesztésünkre, így épültek a milliokat enyészített pazarfényű középületek, sugárutak, boulevardok stb., miről más alkalommal névszerint majd többet, most csak azt kérdem ki vonta számadásra, vagyis feleletre mindezen, és még sok más a nemzetet szegényítő indítványozások, s végrehajtások végett a kormányt? — Senki a felelet — a felelőség terhét a Deákpárt széles vállán pihenni tudó kormány; szabad kezére csak a szinfalak megett conspirálgatott, és többszöri egyes ministerek változtatása után egyszer csak azon hir lepte meg az országot, hogy a miniszterek közül kicamarrillázták elnököket, de ők szépen megmaradtak, ily fonák megfordított, hallatlan viszony, csak párt nélküli kormánynál csudálható. —

Ily viszonyok között nem természetes-e? hogy a saját meggyőződése után független cselekedni törekvő. tett vágyoszomjas elhatározottsággal bíró Andrassy itt hagyott bennünket, és felment Európa békéjének fentartására, s vele elköltözött közülünk, a kormánynak még csak általa feltartott nemüleges tekintélye is.

Hibás volt a kezdet, de az ily nagy hiba, mint a kotlótyúk mind kikölti az önérdék, s haszonlesés által alája rakott tojásait a közös haza pióczáinak, melyeket, hogy a többség zápon nem hagyott, bizonyítja szomorú, s már is elviselhetetlen helyzetünk. — A párt nélküli kormány mindig szédeleg és így utánna szédeleg minden, de szédelegnek a pártok is, mert a névleges kormány rájuk hatni képtelen lévén, csak egyes szédelgőkkel rendelkezik, — kik tömörrült erőt

soha se képezhetnek. Mind ezek így léven, mi ebből a tanulság?

Az, hogy nem név, de elvek körül kell csoportosulni a a pártoknak, — a nevet viselő legyen az Licurg, Solon, vagy Deák Ferencz emberek lévén, gyengülnek, öregszenek, kényelmet igénylők, s mentül tekintélyesebbek, pártjának nagyrésze annál inkább bizván mindennek felettiségében, a bizalom párnáján gondtalan pihenget, másszóval Casinóz, kártyázik, haza szaladgál, hiszen ott van ő, ott a páratlan, ott az örökös, ha kell majd szólit, s akkor majd szavazok, és így tétlen tespedésbe szendereg a közös meggyőződés, — érje az ily bizalom felkentjét bármely emberi véletlen, főnkül van a párt, a legerélyesebbek is szerénykednek magokat helyettesíteni és bomladozásnak indul a párt; — és így elveket, ne neveket valljanak a képviselőkre törekvők, az ily elv vallotta képviselőkből alakult többségből alkattassék a kormány, melyet feleletre vonhat a képviselőtestület, mert a kormánypártja nem fogja kezdeményezéseibe akadályoztatni a miniszterek, kik nem leendenek pártja akaratának levélhordói, hanem az údvösre kalauzolói — ily helyzetben nem kell főnek-fának kínálgatni a tárczát, s erővel fogni ministert, szóval a többség hozzon törvényt, de se közvetve, se közvetlenül a kormányzásba ne avatkozzék, de osztán vonja is feleletre a közjólét nyomorgatókat.

II.

Hogy habuczkolunk most az örvénybe? mely anyagilag úgy mint szellemileg ugyan csak ragad bennünket!

Szédeleg fájdalom az egész civilizáltnak nevezett világ, mert a legokosabbnak kürtölt lángeszű emberek a helyett, hogy az erkölcs útján Istenhez közelebb emelnének bennünket, azon törik a fejeket, hogy atyafiságosíthatnának bennünket a majmokkal össze, — de most ehhez nem szólok, hanem lássuk hová sodortatott, vagyis igazábban mondva med-

dig taszítatott hazánk a vész örvényébe? — lássuk mi okoknál fogvást, és kik által? —

Kevesben sokat mondandó figyelemért esdeklek!

A halhatatlan Széchényi már ezelőtt 40 esztendővel „Hitel“ könyvének 25. lapján szóról szóra ezeket mondja: „Minden szomorú, s elmaradhatatlan következtetéseknek legfőbb oka pénzbéli összeköttetésünk hibás elrendezésében fekszik“ a 47-ik lapon így folytatja: „a hibás elrendezés következtése az, hogy hideg vérral koholt planum szerint vampyrként vérünket kisziva raboltatik ki nemzetünk, és ezt a törvény nem hátráltatja!“ — 60-ik lapon így végzi: „mind testi, mind lelki hátramaradásunknak hitelünk átengedése az oka, agyvelőm ezt mondja inspiratio világíts,“ 125 lapon: „a népek jóléte a hitel szentségén alapul.“

1817-ik év 1. Juliusától, tehát ötvenhét év óta szívja tehát már hideg vérral az úgynevezett Öszt. Nationalbank vampyrként a népek verét, nyeli veritékét! — Zemplénmegye 1873. szeptemberi bizottsági gyűlésének a magyar bankra vonatkozó adat dús határozatát, melyet indítványozni ott, én tartottam kötelességemnek, negyvenkilenc vármegye s városok pártolták, és mindannyian fel is irtak az ország képviselőjéhez, — de a közvéleményre hallgatni kevészt szokott többség, nemcsak hogy figyelemre nem méltatta a közös követelést, de midőn a baloldal élén Tisza Kálmán már csak azt követelte, hogy egy évet meghaladó határidő tűzessék ki, melyben a pénzügyi minister javaslattal lépjen elő, és a többség még ezt is leszavazta.

Az a Nationalbank nagyon lépmézes s közös elszegényedésünkön oly nenyúlj hozzám féle hatalmas darázsfészeké vált, hogy ha fulánkjait érezteti, halomra dűlnek a vállalatok pang az ipar, uralg az uzsora, ha haragjába menydörög bétit a krach, ennek az emberiség veritékén óriásodott hatalomnak mézéhez, vagyis pénzlelépéhez tapadnak az ellene irni kezdet tollak, s ellene bátran szállani merő nyelvek, csak egy kicsint boszankodott meg midőn a kamat nélkül Ausztriának kölcsönözött nyolczvan milliót kifelejtették a quótából, és mint a pók, meghúzta hálójának főszárait, és a még bengésző hitelintézetek s hitel után élő takarékpénztárak egyesek kivételével mint a legyek utólsó erejükkel a vampyr

tizenkét fejű azon sárkány torkába szédültek, mely aranyat s ezüstöt nyel, papírost lehel, és mindenekefelett szivtelenül zsarnokoskodik.

Figyeljünk csak.

Ezen szó Hitel majd minden nyelven Credit, mert az anyagi s ezáltal a szellemi boldogúlhatásnak hit elve, a közjólét Credója, azért a mely nemzet másra ruházta hitelét, amint annak a felruházottnak hegedülni tetszik, úgy kéntelen a bárgyú átruházó tánczolni — és így méltán sirva vigad a magyar.

1817-be tíz millió forint alappal kezdette meg működését az a mindenfelett uralgó bank, azolta évenkiint roppant osztalékokat nyújt édes sajátjainak, és az évenkinti osztalékon kívüli megtakarításai vagyis, arany és ezüst rudai s kincsei, ma már száz negyvenhat millió négyszáz hetvenegy ezer egyszáz hetvenegy forint értéket képviselnek.

Ha ausztria maga kezelhette volna hitelét, most nem lenne egy fillér status adóssága se, s nem kellene quota — mit bárkinek is számokkal hitelesen bémutatthatni kötelezem magamat.

Anglia is hérbe adta a 17-ik században Paterson Vilmosnak hitelét, de látván, hogy a hitel mindennek a mindene, vissza foglalta azt, s most a világ első bankja. — A Porosz is maga kezeli hitelét, de van is ám hitele.

Ehhez a vérünkön láblógázva hatalmasodott inségünk forrásához járt esengni pénzügyminiszterünk 100-at ígérve 75-ért, de itt czélt nem érve zarándokoltatják, hol Érkövit, hol Venningert s másokat mindenfelé, hogy hitelt nyissanak, a saját hitelével élni nem akaró, nem tudó, nem merő nemzetnek.

Ezen helyzet okozza a pénzválttságot, a nyomort, az executiókat a vagyon becsértéktelenedést ezen kezek ölték meg az ipart — és ezt tűri mégis a többség! — tűri, mert oly ne nyúl hozzámféle kábitó mákvirágá óriásodott, hogy a mákonyhatása, ha nem szenderít is, de nagyon kábit, erről elég volt ez izbe ennyi.

Reményleni kezdet a jót várva szivesen hívó közönség.

midőn Ghyczy a legzsiláltabb helyzetben elvállalta a pénznélküli adósságterhelt ministeri tárczát, melyet még Kerkapoli, a Lónyai ezermesteri kimutatása szerint, azon évi hat millió többlettel, plussal vett át, de mihamar kiábraudult reményéből, mert a mostani czéltalan roppant kiadásokat, vagy is előirányzatokat, a mostani Csáky szalmajakinti gazdálkodás mellett, újabban kigondolt adókkal se képes minden évbeni deficit, s új kölcsönök nélkül fedezni.

Igy a Ghyczy jólelkű fáradhatatlan buzgalmának se fog sikerülhetni a Dauaidák feneketlen hordóját megtölthetni, hiszen az utolsó megszavazott drága kölcsön, melynek másik részét is sikerült Ghyczinek megkaphatni, valójában nem egyéb mint hitelünk végképen dermedező izmainak Galvanicus folyama, nem egyéb, mint az apró gödrök betömése végetti nagy veremásás, és az adók emelésének indokolása, pedig csak ezen kölcsönnek fele is elég lett volna egy magyarbank megalapítására, s hitelünk alapja megvetésére.

Zálogba adtuk ezért a kincstári uradalmakat, hogy azok se szolgálhassanak a bank alapjául, elköltjük a kölcsönt, melyet öt évek alatt törlesztetünk kell. de bank nélkül! — valjon ha a nemzet ezt füzetni képes nem leend, ki fogja-e azt a többséget tevő képviselők mindent megvoksoló honszeretete füzetni? és mindezekért senkit se lehet feleletre vonni mert a többség műve — siralmas helyzet!

Most kezd a többség gazdálkodni akarni, s rostálja a ministerek költségvetéseit, mit a ministerek eleve jól tudván túlcsigázottan léphetnek fel követeléseikkel, de egy se köti tárczáját követeléséhez, hanem alkuszik, enged, — ennek a rostálásnak magyarul — szembekötözdsi játék a neve, — mért nem vetet a költségvetés kidolgozásánál lelkiösmeretesen számot a szükséglettel a miniszter, minekelőtte irányzatát benyújtotta volna? melyből osztán tárczája megtartása mellett lealkudtatni nem lehet, mert ha okvetlen szükség a kívánt, és meg nem adatik, úgy meggyőződése szerint czélja kivihetetlen, mert a szükségest nem teljesíthetik, meggyőződése ellen olyan félig-meddig képen, egy miniszternek időoda kapdosni s szédelegni nem szabad sehol, csak a mi többségünknel.

A többség eddigi gazdálkodása miből áll? abból, hogy

40 vagy 50 fogalmazót, 3—4 titoknokot, 2—3 tanácsost, sőt meg egy pár ministeritanácsost is elbocsájt, és még ezek felett tanácskoznak, alig hanem kerül annyiba az országgyűlés, mint a mit meggazdálkodtak.

Mindezekkel nem azt akarom bébizonyítani, hogy nem akarna már most a küzös mea culpázás után gazdálkodni a többség, akarna biz az szegény, de nem lehet, nem képes, mert oly gödröket ásott, melyeket a jóakarotnak marokra szedett bünöm késő bánom flastromával még bétapasztani se lehet, ennek a gödörnek alapos bétömési munkának sikeres véghezviteléhez egészen más emberek kellene a gátra, és pedig olyanok kik minekutána farkas szemet néztek a bajokkal, a veszélyben lévő anyának hű fiaiként legalább addig, mig lábadozni nem kezdend szegény vére s veleje fosztott hazánk nem Clubboskodnak, nem pártszakadoznak, és minden szereplési hiu viszketegi incselkedéseken túl emelkedve a haza vésszázslója alatt tömörülni, s egyesülni legszentebb hazafiui kötelességeiknek tartandják.

De folytassuk nyomor helyzetünk zokogását; hiszen az igazság Istenasszonya is sóhajtozik felettünk.

Midőn hajdanában két nagy kötet törvényeinkre a Corpus jurisra tekintünk. csudálkoztunk, hogy lehetett 800 esztendőök alatt ily sok törvényt hozni, és most Urunk megkoronázása óta annyi a törvény, hogy annak halmazát ugyan csak prokator legyen aki nemcsak, hogy megtanulta, de ki csak elolvasta is, és ez az elprokatorosodott országban, hol a törvény inditványozók, előkészítők, mind prókatorok, a megszavazók nagy része prókator nagyon természetes, de azért még uincs büntetőtörvényünk, nincs Codexünk, de van prókatori Camaránk, van közjegyzői testületünk van, az egész országban Pesten egyetlenegy fő-, s legfőbb törvényszékünk, hej pedig hacsak egy malomba pitlélnének lisztet az egész hazába, nagyon kevés ember ehetne pogácsát, Marmarosbúl, Kézmárckrúl mind ide kell kerülni az igazság garadára az örlendőnek, hát miért nem lehetne a 140 főmalmi molnár legényeket legalább négy részébe szétküldeni a hazába? hogy necsak a pesti ügyvédikarért süssön a nap az egen, — lehetne biz ez is, csak akarni kellene tudni, és tenni merni.

Hát börtön rendszerünk mit mond? — azt mondja, hogy

télfelé tömve minden börtön, mert a rögtönözött humanisticus irány több kegyelettel viseltetik az igazság kezébe kerültek, mint a rossz kormányzási viszonyok szülte átaljános elszegényedés közepette a törvény védelm alatt napszámmal tengődő munka embere eránt a mostani alkotmányos malasztok.

Ez az oka annak, hogy ősz végével a télbe munkát nem kapható dideregni kéntelen s vaczokkal is alig bíró, szít valami rosztat tenni, csak hogy jól fűtött szobába, jó tiszta szalmazsákon, naponta meleget, kétszer hetenként húst is kapva, míg czimborák között átpipázhassa a telet, a megyeorvosa gondoskodik, hogy étele egészséges, de különösen kenyere jól ki legyen sülvé, s hogy súlya megüsse a mértéket.

Egy-egy nagy járásba négy pandúr tartja fel a törvényt, holmi kamratörés, malaczpórá, s holmi halálos következés nélküli főbe verésecske, sőt megcsönkítés is, nagyon ritkán vétetik figyelembe, mert úgy sincs hely a börtönbe, azonnal kezességre bocsájtatik, és bosszút állhat, azért nincs fel adó az Isten káromlás szokásos legénykédésnek tekintetik, — közhírré vált, hogy senkit se akasztanak többé, csak a staturumost, a helység előjárói tekintélyét a büntethetlenség érzete nagyrésztben lejárt gyümölcs/lopás — verem feltörés baromfikopasztás figyelmet sem ébresztő mindennapos dolog, — annyira jutottak az illetén garázdálkodások, a legelfáultabb, legvakmerőbb, és így legveszedelmesebb ficzkóknak, hizelegni, kedvét kénytelen keresni a törvény védpaizsa alatt álló békes honpolgár.

Szolgabíró a szék helytől távolabb eső helységek többnyire csak akkor látnak, midőn korcsma adosságot jó exequálni, ha a bajos ügyben járásbíróra szorul a munkája után élő ember, minthogy a járásbíró képzeten túl el van foglalva napokig ancsorog, még színe eleibe jut, osztán nagy sokára még se történik semmi ügyében mindaddig míg prókátort nem fogad s stempli fejébe utolsó fillérétül is meg nem válik, — osztán folyik a per, folyik megfutja Pestet is — vissza is jó — és tiz közül ha fele végrehajtatik, világ csuda.

De aki mai időbe executió alá kerül annak vége, az ügyvéd contója, a perbeli kölcségek, és bélyeg 100 falusi per közül 60-ba feljebb rug, mint az eredeti kereset, az executio alá esett jószág, becsértékének tizedrészén adatik el, ha

még eladathatik, — az el nem adathatott marha kivált ha adóba hajtatik dob alá, messze vidékre vitetik, ott pénzhiány miatt semmi áron el nem adathatván fáradtan, kiszáradva hazavezettetik, s gazdájának mint emelős vissza adatik, de a a költségekkel szaporittatik adóhátraléka, s így az igazság nevébe is ugyancsak szép törvényesen de biztosan faragtatik a közös koldusbot.

Ez még gyenge színben tünteti fel mind azt, mit országszerte mindenki érez, de min nem siet a többség segíteni, noha akar, készül, de nem siet, pedig a veszély siet, s sietve nyomorít.

A közös erkölcsiség fájának már nemcsak héjait rágják a corruptio, a mételyezés férgei, de már gyökereiben is befészkeltek magokat, s mint a sajtba magokat bemarta kukacok rutitva pusztítják a közjót, s háborgatlanul hizlalják fajtalanokdva szaporodó sarjadékaikat.

A hamis tanuk serege kenyérkeresetének tartja a hitzegést, száz ily iszonyatos szörnyeteg közül ritkán büntettefik egy vagy kettő, s mióta a hitfelekezeti régi szent esküt háttérbe szorítá az ugynevezett felekezetenélküli rövid s csak ugy hidegen elmondott forma: azóta sok ember lelki nyugalommal hamisan tanuskodik, s hogy ez így van azt bizonyíthatja az elszegényedés torkába szédelgő, munka nélkül is kényelmesen élni vágyódó számtalan eltévedtek életviszonyait ösmerő minden ember.

Hazánkban a végtelen törvények garmadán emelkedett igazságszolgáltatási gépezet sok ezer paragraphusos kerekeli oly rozsdásak, oly nyikorogva s oly nehezen működők, hogy Diplomaticus maschinista vagyis prókátor nélkül, a formalitások, és határidők Scilla s Caribdisaibul az igazságot kihálászni szinte lehetetlen, mintha csak azért kellene haldoklani az igazságnak, hogy az eldoctorosodott prókátorok contózhassanak, s gazdagodhassanak; — tisztelet a kivételeknek — igazmondás nem emberszólás.

Moyzes csak 10 törvényt hozott a sinai hegyről, és ezen kevés törvények védpaizsa alatt, mert azok hitté váltak a törvényt követőknél, két ezer esztendőt túlélt minden üldözések között Israel népe, mert összetartotta őket a 10 törvény, számos hatalmas nemzet en yészett azóta el, s mint látjuk

tapasztaljuk, mert érezzük, ezen törvényeket szenteknek nem csak valló, de tartó nép előtt nagyon is hajnallik most a szebb jövő, midőn nekünk törvény-tudományos prókatori országnak ugyancsak alkonyodik.

Kevés, világos, rövid és így prókátorok nélkül igazságot rögtön szolgáltató törvények hozatala a feladat, félre a rozsdával, ráspoly neki.

Legyen most ez izben, egy huzomba ezen elmondott féléből elég, és nézzünk mélyebben az ugyancsak fekete rámás tükörbe.

III.

Miből gyülekeztek mind ezen bajaink ?

Szakadatlanul vérző két sebé van szeretett kedves szegény hazánknak, melyre ha a pártok egyetértése, és így a közös fiui édes kötelesség, meleg testvéri egyet értő akarat balsamát nem harmatozandja, okvetetlen mások martalékkává válandik.

Nagy szavak, melyek okadatoltatnak, és így bizonyítatnak, mint következik :

Első, legfőbb sebünk, hogy minden évben többet költünk, mint a minden kigondolható tul csigázott behajtható adók s jövedelmi forrásaink mellett is költhetnénk ; így terem az Uram bocsásd bűnöm Deficit, melynél nincs ügyesebb adosság csináló sensal ; az évrül évre szaporodó deficit fedezésre egy adosság csinálás követi a másikat, s mihént az ujabban teendő adosság megszavaztatását nem könnyen hiszik eszközölthetni az adósságot csinálni buzgolkodók, azonnal elő állanak a nemzeti becsülettel ; a nemzeti becsület kivánja nagy szavak hallatára pedig ugyan mit meg nem tenne a magyar ? mikor a becsületért egyenkint szivesen meg is hal még a magyar, és ezen hivatkozással czélt érnek, mert a mai napig még átalános azon vélemény, hogy a becsületes ember becsülete, aljas szájtul, pimasz gyáva rágalom által is meg sérthető — mily előítéletes tévedés ez !

Valamint egyes embernél becstelenebb dolog oly ados-

ságot csinálni, melyet előre gyanít, hogy ki nem fogja fizethetni még családjá elnyomorításával se, mint sem adossának azt bevallani, hogy most nem képes. várjon jobb időnkig, ki ha nem várna s több adossai is sürgetnék, becsületesebb egész fedezetet nyújtva csődöt kérni, mint további drága kamatos adosságok tételével még egy ideig szédelegni; — így van ez az egyesekből álló nemzeteknél is, mert ha látná a külföld, hogy török vagy szakad, a magyar nem csinál több adósságot, egy kis zavar s lárma után nagyobb hitele lenne, mint volt az örökös adosság tétele utóbbi idejébe.

Egyéb iránt furcsa fogalmai vannak sok embereknek a nemzet becsületéről. Ha a Börzéknek annélkül, hogy becsületeket vesztettek volna szabad volt egy Krachot rögtönözni, s ez által több száz millio forintokkal a Vertheim tüzbiztosította hitel papirtól duzzadozó gyomrát megkönnyíteni, kérdem ugyan miért ne lehetne a nemzeteknek olyanféle 1811-ki financialis operatiocskával magokat az uzsora, s kijázdott hitelünkön gazdagodott zsarnoki, s minden gyarapodhatást zsibbasztó kezekből fel szabadítani?

A nemzeteknek együtt, vagy egyes nemzetnek de egyet értőleg ám!, csak igazán akarni kell, és egy kis kereskedelmi ideiglenes ingadozás után, mint véghez vitt mentő cselekedet, új életet adólag mihamar természetesnek találtatnék és ismét szent lenne a béke s pezsgő életnek indulna az inséges tepedés. No de erről is elég most ennyi egy lélekzetre.

Mire költetik tehát az a kiteremthetlen sok? A rövid felelet ezen nagy kérdésre az, hogy: a nagyhatalmi politicára mindenen felett.

Lapozzuk csak figyelemmel végig a másfél század Europai politika tanuságos történelmét és haljuk mit kiált ki belőle tanulságul Clio előnkbe? — azt, hogy: kis hatalom jó politicával nagyá, hatalmasá emelkedett, — leghatalmasabb leggyökeresebb, legősibb hatalom pedig rosz politicával hatalmasa gyengülésével, anyagilag korlátozva alá szálott, ki kiáltja Clio hogy II-ik Fridrich porosz király követét Gróf Gotterert Bécsbe a dicső M. Theresia eleibe Audientiára se bocsájtotta az akkori hatalmas minister, mert oly kis hatalmat, mint akkor Poroszország volt, a nagy politikába avatkozni se tartották hivatottnak.

No de hát mi a jó és mi a rossz politica? Deák Ferencz nagy hazánk fia a negyvenes évek egyik ország gyűléséről Zala megyébe haza térvén a számot adó jelentéses közgyűlésen ezeket mondta: „Austria békeidőbeni tulságos fegyverkezésével hasonlít a mese azon lovagjához, ki védelmi czélokbul annyi fegyvert rakott magára, és lovára, hogy a fegyverek terhe alatt lovastul együtt összerogyott.

Gróf Andrassy Gyula 1861-ediki május 23-kán tartott azon roppant figyelmet gerjesztett beszédében, mely odaig emelte, hol most Europa figyelmét magára vontan a világ béke érdekében működik, szórul szóra ezeket mondá „Világosnál két függetlenség veszett el, a magyar és az osztrák, mit idegen segély el vett a birodalomtul, csak saját jogaiban kielégített népei adhatják vissza, Austria nem lesz offensiv, de deffensiv hatalom, Austria defensiv állása Europa érdekében van, az eddigi rendszer Austriának állam adosságát 300 millióra emelte és Austriát a muszka czár lábaihoz terelte“ — ezen beszédjébe feljebb ezeket mondja: „hütlén tanácsosai Ő Felségének azok, kik a thronbeszédet sugalták, mert megcsalták a fejedelmet, az erőszakos egyességnek nem lehet más támasza mint a hadsereg, s más eredménye, mint a status banquerotte.“

Arra tehát, hogy mi a rossz politica? elég világosan megfeleltek Gróf Andrassy, és Deák Ferencz, én csak úgy szót kimondó szokásom szerint még azt teszem hozzá, hogy minek hát egy deffensiv, vagy is a világ ügyeibe fellépőleg nem avatkozó, s egyedül határát, jogait védő hatalomnak béke idejébe 200-nál több generalis? minek a vasutak, és Telegraphok mellett, melyek 48 óra alatt talpra állithatnak megtámadtatásunk esetébe föl millió begyakorlott, de otthon dolgozva hasznot tevő fegyverest, mondom minek most a sok katona, hiszen megmutatta a magyar, hogy hónapok alatt midőn kellett úgy bé gyakorlotta magát, hogy a 300 eszten-deig disciplinált Armádiához még muszka is kellett, s így lön csak Világos.

Minden tökéletesített fegyverek elegendő számával lássa el magát a kormány, a tisztikarnak nagyobb részét tegye szabadságolt állomásba, vagy hivatalba, vagy fél füzetésre, évenként a készen tartott keretbe, mint most a honvédeknél

szólitassanak bé gyakorolatokra, legyen elég töltés — s ezáltal felére száljon alá a hadi költség és így tetemesen alább az adó, — bezzeg lesz akkor lelkesedés, és megtámadtatásunk aligha történendő esetében bajnokká váland kicsinye, nagya, fiatala, s magam forma venje is a hazának! ez lenne a jó politika és ugyancsak világos.

Erre azt felelendik az adósságot csinálni megszokottak, hogy mind szép ez, jó is de kivihetetlen, mert ha a többi fegyverkezik mi csak nem lepettethetünk meg készületlen.

Erre azt felelem, hogy ez régen kicsévelt szalma okoskodás, mert a francia fegyver becsülete, villongása, és viszatortlás vágyán kívül, minek következése a Bismarck által szószekre emelt Moltke fegyverzési lármája, Europa civilisált népeinek s kormányainak jelszava a világbeke, mit Anglia parlamentje tavaly egyhangulag kimondott, mit az olasz követett, és így ha mások ügyeibe nem avatkozunk, ne féljünk hogy csak úgy suttyonba Telegraphon jönnének seregek bennünket meg lepni.

A világ béke felé törekszenek a ki ábrándult népek és mindég pártfogói lesznek a megtámadottak, s meg mutatandja a jövő, hogy ezentul mindig meg fog veretni a támadó, de úgy is kell neki.

El kell jönni azon időnek midőn az ágyukat, és a golyósórókat úgy fogják mutogatni a museumokba, mint most mutogatják azon kinzó eszközöket, melyeket még a múlt században törvényesen és így jó lélekkel meg szokottan használtak.

Eszén kell amugy Isten igazában most járni a kormányoknak, mert a diplomacia már annyira vitte a dolgot, hogy egy nemzet a másikat, már nem csak a csata mezőn győzi le, és semmisíti meg, hanem vért kimélve financialiter teszi tönkre, magyarul szólva adosságokba keverteti, és rendelkezik felette — könnyü Bismarcknak az öt ezer millio francia sarczezal Moltkét szónokoltatni, s fegyverkezést kürtöltetni, mire rendszere mellett szüksége sincsen, de kihirdetteti, hogy fegyverkezzenek mások is, kiktől elszegényedve osztán azon rész melyre szüksége leend idővel majd karjai közé dül — értse ezt meg a ki képes — örül világosabban szólni most ez alkalommal nincs helyén.

De helyén van rövidbe a valót megmondani, hogy a hagyományos százados alkotmány nélküli egyes ministeri ros politikának Austriába negyedfél ezer millio adosság Solferino Magenta, Sedan Königgrecz lön eredménye.

Mindezen meg rázkodtató tanúságokat magas ihletséggel megáldottan felfogta s fontolóra vette Ő Felsege s népe boldogíthatását saját bölcs belátásunkra, kormányzásunkra bizta, — és most mi magyarok, kiket az 52 alkotmányos bástya nyolcz századokig, minden adosságtól megóva a szent korona alatt, és még a népnek tevékeny részvéte kizárásával is megvédelmezett, lássuk mint feleltünk meg a fejlődmi bizalomnak, s mint működünk hazánk boldogságán?! működünk mondok, mert a többség a hongyülésen nevünkben működik; lássuk hát mint működtek érdekünkbe?

Jelen helyzetünk hü képe alá, ha azon minden nyomor, önérdek, rendszeresített vesztegetés szülte lelketlenség, a közös elszegényedés közepette egyes hatalmat üzöttek gazdagodása, országos idővesztegetés, hiu szerepelhetnémség okozta pártoskodás, aljas üzérkedés, és vészes szédelgéses. s. t. eleven színekkel lefestetnök: a kép alá még csak azt kellene írni, hogy „Keresztények sirjatok“ és már most jó előre ha a helyzeten gyökeresen nem változtatunk el énekelni a Jeremiás siralmát; lássuk most mindenek előtt képviselő testületünk, a tisztelt ház működési módját.

Az idő minden, időt nyerni mindent nyerni, időt vesztegetni annyi mint mindent vesztegetni; ezek az élet mestere a tapasztalás által ki kiáltott közmondások.

Országgyűlésünk ház szabályai, rendszabályos osztályozásai, mindenféle bizottmányozásai, rendkívüli huszonkettes, s több efféle küldöttségei, mintha csak kiszámított idő vesztegetés czeljából hozattak volna, annyira gátolják az eredményeket; a szerepvivő, vagy csak némileg magát kitüntetni képes képviselő egyszerre két, sőt három bizottságokban is választatik, és így igen gyakran két bizottmány határozat képtelen, mert sok tagjai éppen a harmadikba működnek; — a képviselők fele rendesen szabadság nélkül othon időzik, ez igazoltatik a szavazatok lajstromaival, a ház ezért nem egyszer volt határozat képtelen, de erre nincs szabály, nincs törvény, nincs büntetés, a rendes évenkénti szün időn kívül

Karácsony, Husvét, Pünkösd mindég két hét, mert mind igen jó keresztények s az ünnepeket Octavástul meg ülik, méltó figyelem fordítatik az Ó Calendarium ünnepeire is, de a nevénél fogvást is napi munkához szabott napi díjak pontosan ki járnak, s a napi díj felszedésébe oly buzgalom fejtetik ki, hogy ha 2-ik Juliusba megy is a még helyt állott haza, egész hóra eleve felveszi azt, de felveszi az is ki egész Juniusba se volt jelen.

Az ilyen rendszeresített országos idő vesztegetéseknek osztán az örökös indemniti, vagyis magyarul mondva jó remény fejébeni előleges jóváhagyás a következése, már marciusba emlegetik a költségvetést mégis Decemberbe örökös indemniti kell, sőt oly hallatlan dolog is történt tavaly is, hogy az előirányzatot megszavazzák, de a fedezet megszavazását az eshetőségek miatt későbbre halasztják.

Az ily országos időpazarlásnak következése az is, hogy az országgyűlés utolsó havába, vagy meg inkább napjaiba, derüre, borura, agyba főbe, nyakra főre, ide is oda is mint Beráth a ménykühöz úgy kapdosnak a legfontosabb törvényekhez, s oly sebtibe keresztülviszik azokat, hogy a legszorgalmatosabb, leglángeszűbb képviselő se fordíthat annak komolyabb megfontolására elég időt, de osztán nem is sok köszönet van az ily körömre égett munka után.

Ez így nem maradhat, ezt rögtön meg kell változtatni, minek megváltoztatása, kezdeményezésére első sorba a választók a hivatottak, kik jól tudják, hogy a kapa kerülő munkást nem illeti a napszám, — az otthon nyujtozkodni szokott időt vesztegetőt senki se hija napszámba, ellenben ha munkához szokott, időt becsülni tudó, kötelességű emberekre bizzák a haza szőlője munkáját, majd ki tisztítják ezek a gátakat is, s hozzá fognak férfiasan a reform éltetéséhez és Isten segítségével jó szüretet is várhatunk, félre azért minden szuszi musziséggel, félre a drága időt vesztegetőkkel, de embereket ám a gátra, kik merik is birják is.

Hazánk törvényeinek ezen mohón, és így csak vásári munka gyanánt összeférczelt anya fészkeben, kivérén egy néhány korszerű üdvös törvényeket, hogy reményeink tojásai ki nem keltek, s hogy a magyar önálló Bank, olesó és gyors

igazság kiszolgáltatása, és a földművelést mint tápláló dajkánkat előmozdító intézmények tojásai zapon maradtak, de ellenben a végelpusztulást okozó terhek, a szellemi metelyezés, a mások romlásával egyesek rögtöni meggazdagodhataása lidérczei hogy mind kikeltek, az mind természetes következése a haza közvéleményével a legfontosabb tárgyakban keveset gondoló többség elbizakodásának, s a kormány feleletre nem vonhatásnak.

Nagy Pál idejétől tehát 64 évek óta, minden a közpoliticus pályán szereplőnek méltó jelszava a népnevelés, és megszületett a felekezetenlküli, vagy is közös falusi, s városi közös oskolák eszméje, és a királyi tanácsi czimmal a nagyságos oskolai főfelügyelők serege, — jó volt az akarat, de az élet nem éltette a jó akaratot, mert a félszeg akarat, országos tetemes anyagi áldozatok nélkül, ezer érdeket, s sok századok otthonosította megszokásokat a nagyságos czimek nem képesek elzsibbasztani; — igen majd ha a Debreczeni, a Sárospataki s t. képviselők előállandanak, és Collegiumaikat hitfelekezetenlküli oskoláknak nyilvánítandják, és a Theológiát elkülönözik a collegiumoktól, — majd ha azt mondhatja a nemzet, ime minden adóbeli terhelhetés nélkül készen áll legalább is kétszáz millio töke, melynek kamatjaibul füzettetni fognak de legalább is annyival, mint amennyit egy képviselő száláspénzül kap a néptanítók, s hol nincsenek építtetni az oskolák; igen majd akkor életre vergődik s megizmosodik az eszme, de addig csak tengődő akarat marad az és az annyira szükséges egyetértést ha csak családi küszöbön belül is, még is nyugtalanítja.

Addig pedig semmi czélszerű intézkedést el nem mulasztva, neveljük a népet jó példával, de ha a nép azt látja, hogy képviselő választottjai pártokra szakadnak, örökös adóságokat csinálnak, a nemzet vállait elviselhetetlen terhekkel roskadoztatják, ha látja, hogy megválasztások előtt kevés adót, szabad dohányt, olcsó s gyors igazságot, résen levő munkásságot ígérnek és tapasztalja, hogy fele is otthon időzik, hogy nagyobb adót hoz haza, mint a mennyivel felment, ha halja, hogy a dohányt megszavazta, — mindezek után felsóhajt, s fejét csóválja a választó, és képviselői ezen példája a népnevelés A B C-jét bizony nem vési keblébe, — ismét

tisztelet a kivételeknek, igazmondás nem emberszólás, de fájdalom ez így van.

A népnevelésnek első alapfeltétele, vagy is Isten kebleinkben ihlette törvénye így szól: szeressed és kiméld felebarátodat el ne vedd tüle a mindennapi szükségre valót, igyekezz jó létén és meg ne fosztasd azon kellékektől, melyek gyermekei neveltetésére szükségesek; mert ha elexequáltatod zsiradékot nyújtó tehenét, testileg nyomoritod, s ha akarhatja nélkül annyira terhelled hogy télben csizma s gunya hiányában, még a létező oskolában se járathatja gyermekeit, embertelenül cselekszesz, és hasztalan rendeled büntetni az oskolába nem küldő atyát, ha ő azt legjobb akarhatja mellett se teheti, kormányozz úgy, hogy népedet ne pusztítsad, költs annyit mennyit népeid túl terhelhetés nélkül megbírnak, a más képpen cselekvő csak közös sirásója vagy az emberiség boldogúlhatásának, kit Isten maga képére teremtett, kik azért társasultak, azért olvadtak nemzetekké, hogy közösen boldogítsák egymást, minek eszközlését képviselőire bízák, kik közt a többség határoz és így a többség a jóért az áldás és hála, s minden rosszért a többség a kárhozat is.

Háborodik kebelem ha elevenen felfogom, hogy 7 év alatt mely helyezethez juttatott benünket parlamentális éretlenségünk, és félek hogy a helyezethez méltán epébe márt-hatnám tollamat, hiszen úgy is érzi mindenki helyzetünket, azért végzem is ezen uzsora barázdálta, aljas haszonlesés, a közös nyomorkonkolyát elvetette, a munka veritéke és inség sajtolta könnyek áztatta, szédelgés növesztette, maszlagosított bürök s örömet termelt többséges helyzet ecsetelését, de el nem hallgathatom minden komoly, s hidegvérűségem mellett is, hogy ne kívánjam azt, hogy valamint a sas ha kiköltötte, a tollas világ zsarnokocskáit: szét rúgja a fészket, melyet sok el ragadozott hulla büze jára át, úgy kívánom, hazámnak még lehető jobb jövője érdekébe, hogy azon vezér hiányában már úgy is széledező többség mostani szervezete, a választók józan belátása által szétbontassék és a szebb, jövő Phoenix fészkévé emeltessék.

Lássuk helyzetünk második vérző sebet.

Hivatalos jelentések kimutatása szerint, hazánkba a kereskedés útján kivitt, és behozott kereskedelmi tárgyak hat évi átaljánt véve évenként, negyven millió frt veszteséget bizonyítanak be!

Az az mi kivisszük nyers természetményeinket, gyapjút, bőrt, kendert, gubicsot, bort, árpát, épület s hajó-fát, dohányt stb. s mint hogy fabrikáink nincsenek, visszahozzuk mint posztót, fényes finom mindenféle bőrt, bőröndöket, lószerszámokat, lábbelieket, vásznat, hajó kötelet, pancsolt édes minden nevű borokat, sert, szivart stb.

De behozunk vassinekebe, maschinák mindenféle nemeibe, selyembe, mindenféle szövédékekbe, nürinbergi játékokba aczél arany, bársony s egyéb fényüzési czikkekebe, patika szerekbe évenként negyven millió frtokkal többet, mint minden buzánkért s már lisztünkért is kapunk.

Tehát csak ezen a seben évenként ennyi véres veritékes keresete szivárogr külfüldre a magyarnak Isten csudája, hogy végképen el nem vérzettünk.

Gyáratat kell követelní a kormánytól, nem husz milliót el nyelő sugárutakat, luxus palotákat, Boulevardokat, Operát sat; mik mind szép és izlést nemesítő dolgok, de csak annak idejében: a külföldi iparosokat tőkéstül minden ügyességekkel ide kell édesgetni kitüntetésekkel, ideiglenes adómentségekkel; az orosz nagy Péter Czár szellemének kell átlebegni a honatyák vagy is képviselők lelkeit, hogy gyáratat teremtsenek, s a fényezéshez szokott selyemkendőző napszámosnál kezdve felfelé, mindaddig még magunk fel nem dolgozhatjuk nyers természetményeinket Franklin dicső árnyéka sugározzon körül ki büszkén lépett uj hazája zsenge ipara még adni képes volt pokrocz öltönybe, mint America követje az europai akkori majdnem leghatalmasabb udvar elébe, — mert ha ezt nem teendjük, több más vérző sebeink közül ez egy maga is elkoldusit; tiz esztendő alatt ez uton négy száz millio szivattyuztatott így ki belőlünk, hihetetlennek látszik, mégis oly igaz, mint kétszer kettő négy — hát ha még fontolóra vesszük a vasuti hálózatok irányait, a már is Bécsbe szalasztott raktározást, ma holnap Mercur telegraphon suhan át

hazánkon, és minden alkotmányos többségüknél fogvást is le vagyunk főzve, — veséjébe kell tudni nézni a bajoknak, és még végképen nem késő segíteni.

IV.

Hogy menekedhetünk hát meg az enyészettől?

Mindenek előtt hívjuk a jó Istent segítségül, hogy eszünkön jár hassunk, és mindjárt kezdetbe ne azt nézzük egyedül, hogy kimondja, de azt hogy mit mond, mert csak csecsemőnek kell a dajka, gyerekeknek a nevelő.

Több szem többet lát, 30 sőt 50 ezer lélek közös véleménye nem egy ajkon, nem egy ember meggyőződésén emelkedik, azért a megyei politikus életet, melyet az 1848. XVI. törv. cz. d betűje világos szavai szerint nemcsak hogy fel nem adott, de a megyei bizotmányokat ideiglenesen kiküldvén köteletségévé tette, hogy jegyzőkönyveket vigyenek. hogy azokkal a megye közgyűlésének tetteikről annak idejébe számot adhassanak, mondom a megyei politikus életet helyre kell állítani értsünk meg jól a dolgot, de nem azért, hogy a képviselőknek utasításokat adjanak, hanem azért, hogy hazánk ügyei meg vitattathassanak, hogy sok leterelt lángész, és jó akarat nyilatkozthassék és így hogy a képviselő tájékozhassa magát a valódi közvélemény felett, így nem fognak a megyék és városok egyben olvadó kérelmi figyelem nélkül hagyathatni, mert ki fogja találni módját az együtt tanácskozó értelmiség, és lelkesedés, hogy kell a netalán közérdek ellen működni vakmerősködő képviselőt meglecczkéztetni, ez által az elzsibbasztatott országos érdeklődés új életet kap, szónokok képződnek, s az alkotmány sánczaiban felvett nép tanúl, neveltetik, s résztvevő lelkes honpolgára emeltetik s idővel osztán ugyan csak meg programmoztatja a képviselő jelöltet, és meggyőződés szerint választ.

Folytassuk:

Ne név, légyen az bármely varázserejű, de eleve nyilvánított elvek körül csoportosodjanak a választók, kormánypárt nélkül képzelhető se lehetvén, az elvek körül sereglett többség kormányt teremt, és ez megkezdi az elvi többség értelmébe működését.

Minden életben vágó, vagy is a nemzet életet biztosító indítványoknak, úgy mint mindenek felett hitelünk vissza szerzésének, a független nemzeti banknak minden ároni megalapításával kell az országos működést kezdeni, hogy a mindenki által ohajtott, és így közösen sürgetendő cél biztosítottassék, azért mindaddig, míg ez törvényé nem válik, nem kell, nem szabad más politicus tárgyalásba bocsájtkozni, mert ez pártokat keleszt, és így meghasonlást szokott előidézni, a legfontosabb élet kezdésébe, a pártok keletkezése előtt, tehát az „ad hoc“ közös egyetértés idejében kell egyhangulag diadalmaskodni, ilyen ad hoc párt-keletkezés előtti tárgynak kell lenni a béke idejébeni hosszás szolgálatidejű felesleges katonaságot ideiglenes haza- azaz dolgozóvá, és így adófizetés képesítővé bocsájtani.

E két kérdést egyhangulag szerencsésen bevezerve, Isten neki, ha már pártra kell szakadoznunk, lelkiösméretünk megnyugvására, tiszta meggyőződésünket követve minden személyes hiúság, vagy haszonlesés nélkül gruppirozzuk magunkat, és győzzön az üdvethozóbb.

Az üdvösebb eredmény biztos diadaláért végét kell vetni a pártok Clubbjai azon határozatának, hogy a Clubb kisebbsége magát alá vesse a többségnek, mert ez nemcsak jogtalan és meggyőződés feletti zsarnokoskodás, de a hazára nézve felette káros következményű politicus kiskorúság, a pártfegyelem, mely a párt kérdéseket teremti, a legüdvösebb indítványokat gyakran eltemeti, vagy legalább elnapolja, — lássuk ezt példában, — tegyük fel, hogy az ellenzék egy felette fontos kérdésben indítványt tesz, a kormánypárt azt a Clubba ellenzi, és párt-kérdést csinál belőle, de nagyon kis többséggel — a tárgy tárgyalásánál az ellenzék, oly kézzelfogható fontos okokat hoz elő, hogy a kormánypárti Clubban kisebbségben maradtak meggyőződését megizmosították, s lelkeikben érzik, hogy a haza javára az ellenzéknek van igaza, és keblök felháborodik, lelkök fáj, lelkiösméretök mardosása kinozza őket, — de ez mind hasztalan, a párt Clubbja párt-kérdést csinált belőle, a következetesség, az ál fogalma a becsületnek, a Clubb többsége szemrehányásai lebilincselik függetlenségét, és szavaz lelke meggyőződése ellen, szavaz tudva kárára a hazának, és rabszolgájává válik a független

képviselő pártja Clubbja rendszabályainak, gépévé a szóvivő ugynevezett előkelőknek, és így visszaél küldői bizalmával kikötet, mint meggyőződését követni szokott férfit küldvén a hongyülésre, ő imigy elsilányodva félre dobta magától küldői bizalmát — és a haza károsított egy a valódi országgyűlési többség által fontosnak, üdvösnek ösmert indítvány eltemetése által, melyet a Clubbi élet zsarnoki szabályai ölte meg.

Mindezek így történte után alkotmányos életünknek Achilesi gyengéd pontjainak, a közös ügyeknek tárgyalásánál mindenek előtt fel kell lelni, s megállapítani azon vezérlő északi csillagunkat, mely körül foroghatnak csak sikeresen a nemzet törvényesítendő kívánatai.

Ezen vezéricsillagnak Astronomusa, első meghatározója gróf Andrássy, mint feljebb említették ő alapította meg midőn kimondá, hogy Ausztria-Magyarország nem lesz Offensiv, de Deffensiv hatalom, mert ezt kívánja Európa érdeke. A deffensiv hatalom háborut nem kezd, a bonyodalnakhoz béke céljából csak jó tanácsosal járul, és így béke idejében egyszer mindenkorra megalapíthatja a közös haderő évenkinti szükségletét, természetesen értetődvén, hogy megtámadtatás esetében életével s vagyonával úgy is készen áll minden honfi. Ez így lévén kérdem; valjon, mire való hát az évenkint száz-ezer frt. költségbe kerülő, egynást hol Bécsbe, hol Pesten egyszermászor jól meg traktálgató vagyis ebédeltető, s csak az országgyűlést függetlenségében gátló, időt vesztegető Delegatio?

Tudván a nemzet az állandó béke időbeni évenkinti rendes szükségletét, hongyülésileg szabadon rendelkezhetik is felette, hiszen a Delegatio mint egy Amphibialis közbesítő probaticum, magyarul szólva kidült kemenczének bedült oldala, mint ilyen a közös ügyek egységét, mint hogy együtt sohase tanácskozik tetteleg úgy se sanctionálja — ily se ide, se odaféle természetellenes intézmény nem életre való, szépen, tisztelettel félre vele!

Ennek következtében a közös ministerek is feleslegessé válnak, helyet ad a közösnek nevezett költségeknek egy biztos helyre teendő tűzmentes láda is, — igen is mihent felülről lefelé, alulról felfelé közössé váland a bizalom, és

szilárddá az akarat szakítani a szegényítő költséges multtal, megszűnik a közös aggodalmaskodásnak szüksége s feleslegessé váland a közös költséges sine cura Apparatus vagyis. jó fizetés melletti semmi dolgu szervezet.

Ha mindezek törvényileg meghozattak, akkor a korszerű reformok vagy is haladva fokozódó javítások szellemi mozdonyának kerekei úgy megperdítettnek az országgyűlésen, mint a jól fenni tudó menyecskék kezébe az orsó a fonókába, azért az egyes egymásután következő javításokrul, s részletes programmrul mindaddig míg a fentebb elősoroltak törvénynyé, s az ige testévé nem váland, felesleges most szóllani, ha pedig a nemzet képviselői eddigi megszokott mód szerint kinlődnának, s kinoznának, és eleinte mindjárt én is vezér, te is vezérkedve párt mérközésbe bocsájtkoznának, akkor hasztalan a király trónbeszédi sürgetése, hasztalan a nép nyomora, kiabálása, majd addig tanácskoznak a homeopathicus, az Aleopathicus, a Hidropatha, és az operatióra kész Chirurgusok a vérszegénységben és szédélgésekben szenvedő beteg édes anyánk felett, míg rájuk nem rivalgja a nemesis a későt, s az utódok az átkot.

Hazánk sorsának még jobbra fordulhatása a jövő országgyűlés miképpen szervezésétül, és első egy pár havi működésétül függ.

Minthogy pedig minden kezdet nehéz, az út pedig nagyon gödrös, s bajaink mélységéhez képest feneketlen és sáros, minthogy a nehéz úton nagyon nehéz bajaink terhe, hazafiúi kötelesség mind azon terhektül, melyek a magyar nagylelkűségébül, s jó remény fejébe eredt lagy bizalombül a haza szekere saroglyájában csimbeszkedtek által rakattak a bakra, azonnal menekülni, és a parlamentalis élet szótárábül ezen szót: „Nemzetiségek“ kitörülni.

Tisztelet minden egyes család anyanyelvének, a családi küszöbön belül, és társalgásilag, apolólag, ájtatosságilag mindenütt de törvényhozóilag ha — csak hazánk czimerébül quodlibet nem akarunk engedni csiná'ni, azok nem csak hogy külön semmi előjogokkal fel nem ruháztathatnak, de meg se lehetnek emlithetők; nincs nálunk se német nemzetiség, se tót, se oláh, se rácz, se czinczár, se bunyevác, így se román, se oláh, se zasztavás, se omladinás status a statusba,

nemzetileg ezek mind magyarok, ha származásilag Adelung nyelvei minden nemeihez tartoznának is, a számokra hagyott fehér papiros agitatori szarvakat növesztve eddig is nagy károkat tett, azért erélyesen, még erőnket jobban el nem zsibbasztják menekülni kell, az ily feszkelődő s haladást gátló tehertül, megadván nekik mind azon jogokat, melyekkel minyájan bírunk.

Mint hogy végén pattan az ostor, pattancsunk hát még egyet:

Egy francia közmondás szerént, mondván: „nem méltó oly ember barátinak tetszésére, ki soha ki nem teszi magát azok nem tetszésének is“ ezen közmondást valónak tartván a haza boldogsága előmozdithatásának szent kötelessége érzetében, tetszik vagy nem tetszik el mondottam hosszú életemnek szakadatlan tapasztalatain épült nézeteimet, s jóllehet hogy helyzetünk okozói éránti érzelemmel, méltán elmondhattam volna Lisznyai Kálmánnal, hogy „béselhajtam lágy panaszim egy nagy kemény kőbe, hogy fel szívárogyjon haragom a tüzes ménkőbe“ — még is lehető kimélettel szoltam, mert nem keseríteni, de kiabrándítani akaró czél vezette tollamat, de ha mind ezeket élő szóval leend alkalmam, de csak úgy ha leend elő adhatni, akkor a rövidlátó egyenetlenkedők vést hozott működéseiket s minden aljas érdeket nem fogom kimélni; mindent elfogok követni ha még tér nyilik előttem, hogy a Deák Ferencz lovagja a fegyverek terhe alatt, melyeket magára, s lovára rakott, lovastul össze ne roskadjon, és a gróf Andrássy status banquerottja be ne következék, — lelkenek, s szellemeknek fegyverével a haza oltára előtt Zrinyi Miklósként térdre rogyva is mind addig harcolni fogok, még kedves édes szenvedő hazánk ezen többséges anyagilag végvonagló, szellemileg szédelgő szomorú helyzetből Isten segítségével ki nem menekül.

Súlyedezni kezdő, szédelgési örvény ragadta nemzetünk hajójának, az evedzők kívánatos egyetértőlegi működése, s a kormányzók remélhető üdvös buzgalmok mellett, legfőbb reménye a haza szent koronájával edzett törhetelen erejü horgonyában van; és pedig méltán, mert a ki történelmünkben jártas, meggyőződött, hogy nemzetünk még soha se volt így saját ön magára, s ennyi bizalommal bizatva mint most,

ő Felsége a király tülemelkedett a százados hagyományos káros politikán, túl több traditionalis nem korszerű elveken, a kor érett eszméit felfogva a múltak eseményeire felejtékénység fátyolát vetve, nyelvünket jellemünket magévá téve, fejedelmi családjával patriarchalis otthonossággal magát köztünk jól érezve, oly nagy bizalommal viseltetik erántunk, hogy nem csak minden törvényt aláír, melyet a nemzet törvényhozó testülete hol Gödöllön, hol Budán, hol Bécsbe, de minden bécsi befolyáson tülemelkedve szentesít, de meg a Kaunicz-Metternichék székével, Ausztria sorsát is magyar hű kezekre, gr. Andrássyra bizta, a koronázási nemzeti ajándékot a honvédek felsegélyezésére nagy lelküleg adományozván, a honvéd név ilyenén kitüntetésével, magát a kegyeletes hála fénysugarával övedző körül stb.

Ha ily horgony mellett is sülyedezhetik a hajó, vitorla — maschina — árbocz, matroz-kormányos nem a politikailag zajló tengerre, de a mocsáros partok mellett tespedező gályákra valók, s a hajó ujonnan szerelendő.

Már most.

Adja az Eg, és megválasztandó képviselőinknek fel eszmélésé és a legfőbb életkérdésekbeni egyetértése, hogy esztendő lefolyása után helyzetünk tükrének rámája, ha nem aranyozott is, de legalább biztos, szebb reményt biztosító zöld, — minden egyes aljas érdektől megtisztultán fehér, és ha kivántatik határainknak védelmébe vérünket is osztani készségünket jellemző veres, és így minden nemzetiségi homálytól megmentve országos jólétet biztosítva a következő századok során át Európa által a népek testvéries frigyébe felvételre ragyoghasson.

Ammen.

